

zadoksfarim@gmail.com

המו"ל שלום צדוק
רחוב אריאלי 16/5
ביתר עילית
054-8419710

העלון מוקדש לע"ג
רבי יוסף בן חיים צאלח זצ"ל
נפטר ה' כסלו ה'תשע"ז

חודש סיון
עלון מס' 5

מסילות בני תימן

על שם מהר"ץ רבינו יחיא צאלח גדול פוסקי תימן תע"ה תקס"ה

קבלת הרמב"ם בארץ תימן

מתוך משאו של פוסק עדת תימן מרן הגר"י רצאבי שליט"א בהילולת מהר"ץ, כ"ח ניסן ה'תשע"ז

התורה מניין הדפים הוא מאתיים עשרים ושישה, וכל פסוק נגמר בסוף העמוד, כשיטת הרמב"ם. וכן בחסרות והיתירות נוהגים כמותו, כי הם הודו שהרמב"ם צדק בזה, וישנם מנהגים שראו לפי שיקול דעתם להישאר בהם.

ועוד, ידוע שהרמב"ם עקר דירתו ועבר לארץ מצרים, משום שרוב הקהל במצרים נטה אחר הקראים והרמב"ם לימדם תורה (כמובא בילקוט יוסף החדש פסח ב' עמ' תתל"ה). אבל יהדות תימן היו גדולי תורה, לא היו בהם קראים. הם לא היו צריכים את הרמב"ם כדי ללמדם תורה, אלא הם קיבלו את הרמב"ם כי התאים למנהגים ולמסורת שלהם. וממילא, אף שנתקבלו הוראות מרן בשאר ארצות, ביהדות תימן לא שינו, כי הם נשארו במנהגיהם מימי קדם.

במגילת תימן המיוחסת למהר"ץ מובא בזה"ל, ובאותם הימים הופיע אורו של מרנא ורבנא הרמב"ם ז"ל, וכאשר השלים חיבור הי"ד ופירוש המשנה כתב הוא ספר היד בכתב יד, גם פירוש המשנה בלשון ערבי, ושלה אותם ממצרים אל עיר צנעא. ויהי כאשר הגיעו ויקראו בו, ויראו כמוהו לא היה מן העולם הלכות פסוקות בלשון צה וקצר כולל כל התורה המצוות הנהוגות וקבלתי נהוגות, ויבדקו בקונטרסים מחכמים, וראו כי הדבר בא בכיוון בקונטרסים אל מה שביאר וזיקק הרמב"ם בספריו, ע"כ.

ומכאן שיהדות תימן קיבלה את הרמב"ם כיון שהתאימו דבריו למנהגיהם, וכשגדולי חכמי תימן ראו בדברים מסוימים שהרמב"ם צדק, שינו את המנהג על פיו. ולכן בספרי

מכתבי הרה"ג

רבי יוסף צדוק זצ"ל

מתן תורה

שהקב"ה נתן לנו את התורה כולה, ללא שיור למעלה. ולכן פעמים שנחלקו במתיבתא דרקינא, וחיכו לאחד מחכמי ישראל שיתן את התשובה, משום ש"לא בשמים היא" (דברים ל', י"ב). וזה מה שאומר הפסוק "קול גדול ולא יסף", שהתורה ניתנה לנו במתן תורה, אבל כדי להבין אותה צריך עמל ויגיעה, כמו שכתוב "אדם לעמל יולד" (איוב ה', ז'), לעמלה של תורה. וזה מה שהיה חסר למשה, שהרי הוא קיבל את התורה, אבל בשביל להבין אותה צריך עמל. פירוש שני בפסוק "לא יסף", דהיינו לא פסק מעמד מתן תורה. דאף שהתחיל בו' בסיון, אבל עדיין ממשיך עד ימינו ואין התחלה ואין סוף, והוא שכתוב שבת קול יוצאת מהר חורב ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה.

ואומר בספר דרך ה', שבכל חג וחג יש הארה מעין אותו חג. בפסח יש הארה של חירות, ובראש השנה יש הארה של תשובה. אבל בשבועות אין הארה מיוחדת של מתן תורה, כי ההארה של מתן תורה נמצאת תמיד, בכל השנה. וכן בוהר איתא, מאן דאשתדל באורייתא כאילו קאי בהר סיני. דהיינו שכל יום ויום ישנה קבלת התורה.

ולפי זה מוכן מדוע לא קבעה התורה יום למתן תורה, כי כל יום ויום אנחנו מקבלים את התורה מהר סיני. שורש נשמתם של כל עם ישראל עמד בהר סיני, ובחג מתן תורה יש סייעתא דשמיא לקבל שפע גדול מיוחד לכל השנה, ואז סייעתא דשמיא מלווה את האדם, וזוכה לחדש חידושים בתורה כפי ששמעה נשמתו בהר סיני.

יש להבין, מדוע התורה לא קבעה יום מתן תורה לעם ישראל, כדי שחג השבועות יחול ביום קבוע [ולא בסיום ספירת ארבעים ותשע ימים], וכמו שאר החגים והמועדים שיש להם תאריך קבוע?

ויתבאר הענין על פי הגמרא במנחות (דף כ"ט ע"ב) בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. ושאל משה רבינו, מי מעכב על ידך? אמר לו, רבי עקיבא בן יוסף, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו, הראהו לי. אמר לו, חזור לאחור. הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים. תשש כחו. כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו, רבי, מנין לך? אמר להן, הלכה למשה מסיני. מיד נחה דעתו של משה רבינו, ע"כ.

וצריך להבין, מדוע חלשה דעתו של משה על כך שלא הבין? ושמענו ממורינו ורבינו הרב שמעון בעדני שליט"א, שכוונת הדברים שמושה רבינו ע"ה חשב שלא קיבל את כל התורה. ועל ידי ששמע מרבי עקיבא שאמר לתלמידיו שדבר זה הלכה למשה מסיני נחה דעתו, שהוא כן קיבל את כל התורה. אלא שצריך להבין, מדוע משה רבינו לא הבין את התורה שלימד רבי עקיבא, הרי הוא בעצמו קיבל את התורה הזו?

ויתבאר על פי הפסוק (דברים ה', י"ט) "קול גדול ולא יסף". ונחלקו בביאור הפסוק, "ולא יסף", האם הכוונה שהקול הפסיק, או להיפך שהקול לא הפסיק, כמו הפסוק באסתר (ט', כ"ח) "וזכרם לא יסוף מזרעם", דהיינו שלא יפסק לעולם. ולפי הצד שלא יסף, היינו שפסקה נתינת התורה, הביאור הוא

העלון לעילוי נשמת הילד שנזדכך בייסורים, **דפאל שמואל בן יבדלחט"א הרב אליהו, בן הרה"ג רבי יוסף בדיחי שליט"א**
נלב"ע י"ב אייר ה' תשע"ז

מכתבי רבי יוסף צדוק זצ"ל

פרשת במדבר

איש על דגלו באותות לבית אבותם (ב', ב').

במדרש רבא איתא על הפסוק "ובשם אלהינו נדגול" (תהלים כ', ו'), שבשעת מתן תורה ראו ישראל את המלאכים דגלים דגלים, ונתאוו להיות דגלים כמותם. אמר הקב"ה, נתאויתם לדגלים, אמלא משאלותיכם, שנאמר "ימלא ה' כל משאלותיך". ובפסוק "מי זאת הנשקפה כמו שחר" (שיר השירים ו', י') דרשו שהיו האומות מסתכלין במעלתן של ישראל ותמהין ואומרים, "שובי שובי השולמית" (שיר השירים ז', א'), הדיבקו בנו ונעשה אתכם דוכסים והגמונים (משל לשועל שאמר לדגים, עלו עמנו ונחיה יחד). וישראל משיבים, "מה תחזו בשולמית כמחולת המחניים". שמא תוכלו לעשות לנו גדולה כמו שה' עשה לנו במדבר, דגל מחנה ראובן, יהודה וכו'. ואף בלעם הביט בהם ויצא עינו, שנאמר "וישא בלעם את עינו וירא את ישראל שוכן לשבטיו" (במדבר כ"ד, ב'), אמר, מי יכול ליגע באלו שמכירים את אבותיהם ואמותיהם (משל לאדם שהולך לעיר רחוקה, אבל הדרך ישרה, ורואה את העיר שהוא הולך אליה). ומסיים המדרש, שהדגלים היו גדולה וגדר לישראל.

ובכלי יקר כתב, שהדגלים מסמלים את ארבעת הקניינים של השלימות שאדם יכול לרכוש אותם, והם החכמה, המדות הטובות, קנין גבורה ולבסוף קנין העושר, שכך סידרם הרמב"ם, וכל מעלות אלו נמצאים בישראל.

יהודה, יששכר וזבולון ראשונה יסעו, כי מהם תצא תורה, כמו שנאמר (בראשית מ"ט, י') "לא יסור שבט מיהודה". ומבני יששכר יודעי בינה לעיתים, וזבולון נאמר (שופטים ה', י"ד) "ומזבולון מושכים בשבט סופר", ועוד שהחזיק לומדי תורה.

דגל מחנה ראובן שמעון וגד, תימנה. ראובן הודה ולא בוש במעשה בלהה, וזה מראה על מדות טובות ועונה שהיה בו, והיה היחיד שרצה להציל את יוסף מיד אחיו. שמעון היו מלמדי תורה בישראל, והיו עניים שההכנעה מצויה בהם. ובני גד היו בעלי צדקה, כמו שנאמר (דברים ל"ג, כ"א) "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל".

מחנה אפרים מנשה ובנימין, ימה. אפרים מסמל את הגבורה, דכתיב בהם (תהלים פ', ג') "לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך". יוסף בכור שור הדר לו (על פי דברים ל"ג, י"ז). יוסף התגבר על יצרו, שלא נכשל באשתו פוטיפר. בנימין זאב יטרף (בראשית מ"ט, כ"ז).

דגל מחנה דן אשר ונפתלי הם מסמלים את העושר, שנאמר "מאשר שמנה לחמו" (בראשית מ"ט, כ'), "נפתלי שבע רצון" (דברים ל"ג, כ"ג), ושבת דן עשה עגלי זהב מרוב זהב שהושפע עליהם, ועל כן היה מאסף לכל המחנות.

פרשת נשא

כה תברכו את בני ישראל (ו' כ"ג)

מדוע מתברכים על ידי הכהנים, והלא לכאורה עדיף להתברך מפי הקב"ה שהוא מקור הברכות, שבוודאי שברכתו לא חוזרת ריקם. וכן מצאנו שהקב"ה בירך את אדם הראשון, את נח וכן את האבות הקדושים, ואם כן מדוע נצטוו הכהנים לברך את עם ישראל?

בספר החינוך מצוה שע"ח מובא, שהקב"ה חפץ בטובו הגדול לברך את עמו ישראל על ידי הכהנים משרתי עליון, שמתייגעים ברמ"ח איבריהם ושם"ה גידיהם בתורה ובעבודת הקרבנות, וכל מחשבתם דבוקה בעבודת ה', ולכן בזכותם תחול הברכה על עם ישראל. אך עדיין אין כאן הסבר, מדוע לא נתברך במישרין על ידי הקב"ה עצמו ורק באמצעות הכהנים?

ונראה לומר שהקב"ה לא בא בטרוניא עם בריותיו, והוא רחום וחנון ומרחם על כל בריותיו מקרני ראמים ועד ביצי כינים, וכשיורד שפע מן השמים כולם נהנים ממנו, צדיקים ורשעים. ולכן, כאשר הקב"ה מברך את עולמו אינו מבדיל בין צדיק לרשע, שהרי הקב"ה בירך את האדם הראשון וחוה, ומהברכות האלו יצאו הדורות שכמעט כולם לא עשו נחת רוח לבורא יתברך, דור אנוש ודור

המבול. וגם לאחר שהביא עליהם את המבול ונשארו נח ובניו, כתוב שה' בירך את נח ובניו על אף שידע שמהם יצאו רשעים. וכשבא אברהם אבינו, אמר לו הקב"ה שעד עכשיו הוא בירך את בריותיו, ומעתה הברכות מסורות בידך. ואף על פי כן אברהם אבינו לא בירך את בניו, כי היו לו שני בנים, אחד צדיק ואחד רשע, ואם בירך את יצחק, יבוא ישמעאל ויבקש שגם הוא רוצה לקבל ברכה, כמו עשיו הרשע שאמר לאביו "ברכני גם אני אבי" (בראשית כ"ז, ל"ד), לכן העדיף לנהוג ב"שב ואל תעשה עדיף".

ומביא המדרש משל לארים שקיבל שדה מהמלך לעבדה ולשמרה, והיו באמצע הפרדס שני אילנות. האחד של סם חיים, והשני של סם המוות. והיו האילנות סמוכים זה לזה, וכשמשיקים את האחד היו המים זורמים לעבר האילן השני. אמר האריס, שהוא יגדל את שאר חלקי הפרדס, והמלך יעשה מה שלבו חפץ בשני אילנות אלה. ולכן אברהם אבינו לא בירך את בניו, וכאשר נפטר אברהם אבינו בירך הקב"ה את יצחק וכן בירך את יעקב, ויעקב בירך את בניו, ומכאן והלאה נמסרו הברכות לכהנים.

פרשת בהעלותך

ויסעו מהר ה' (י', ל"ג).

אומרים חז"ל שבני ישראל ישבו בהר סיני כמעט שנה שלמה, למדו תורה מפי משה רבינו, נתעלו לדרגה גבוהה, ולפתע "ויסעו מהר ה'" (במדבר י', ל"ג) כתינוק הבורח מבית הספר.

בספר נתיבות התורה מביא, מהי התוצאה ממה שברחו מהר סיני? "ויהי העם כמותאוונים, מי יאכילה בשר" (שם "א" א' ד'). ומה גרם להם להתאוות לבשר? בריחתם מהר סיני, כי כאשר האדם לא מחובר וקשור לתורה, בא היצר הרע עם הדרשות שלו.

ובזה מובן מה שכתוב בגמרא שבת (דף י' ע"א), ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זירא. נגה לצלוויי, פירוש, היה ממהר לעמוד להתפלל מנחה. קרי עליה ר' זירא, "מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה" (משלי כ"ח, ט). ולכאורה אינו מובן, הרי ר' ירמיה רצה לעמוד להתפלל כדי שלא יעבור זמן התפילה, וזמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד, ומדוע גער בו?

והתשובה, שאם ר' ירמיה היה מרותק לדברי ר' זירא, לא היה נזכר כלל שהגיע זמן מנחה, וכמו שנאמר בהגדה של פסח, "שהיו מספרים ביציאת מצרים עד שאמרו להם, רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית". והבין ר' זירא שר' ירמיה לא מרותק לדברי התורה, וחושב על דברים אחרים.

צריך לדעת ולהחזיר ללב שהתורה היא חיינו ואורך ימינו, ולהתרחק מן המותרות המרחיקים את האדם מעבודת ה', וכך צריך לחנך את בנינו. וזה רמוז בתחילת הפרשה "בהעלותך את הנרות" (ח', ב'), עד שתהא השלהבת עולה מאליה. והיינו לתת חינוך והשקפה נכונה, כדי לכשיגדילו ימשיכו את המסורת של אבותינו הקדושים, אברהם יצחק ויעקב.

פרשת שלח לך, קרח

יש להתבונן, כיצד הנשיאים בפרשת המרגלים הגיעו למה שהגיעו. וכן קרח, שהיה אדם גדול, בהשפעתו הגדולה היטה לצדו מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות, ומאיגרא רמא הגיע לשיא השפלות, ולגלג על המצוות וכפר בתורת משה רבינו. וכל זה, משום אהבת הכבוד.

בלב אליהו (פרשת שלח) אומר, שבכדי להבין זאת צריך להבין את הכוחות הפועלים בנפש האדם. והנה בגמרא בסנהדרין (דף מ"א ע"ב) נחלקו, האם חבר צריך התראה או לא? חכמים אומרים שחבר צריך התראה, שאמנם הוא יודע שהדבר אסור, אבל ברגע שתקפו יצר העבירה, מעלים ממנו הפחד והאימה מפני העונש של המעשה, כי שכלו ומחשבותיו מעורפלים על ידי התקפת היצר. ולכן צריך שיתרו בו ויזהירו אותו מתוצאות המעשה שבא לעשות, ועל ידי ההתראה יפרוש מהעבירה.

עישון ואפיית עוגה ביום טוב

או לבשל קומפוט. אבל ראוי להחמיר לעשותם מערב יום טוב, ואם שכחו יעשו בשינוי קצת. ובסעיף י"ד כתב, דברי אוכל נפש שאינם מפיגים הטעם אלא שהדרך לעשותם לימים רבים, כגון מיני מרקחת ושוקולד, אסור לעשותם אלא דוקא על ידי שינוי. ובבארות יצחק ביאר שהפוסקים כתבו בדעת מרן שבדבר שהדרך לעשותו לימים רבים אסור אליבא דמרן, ולכן פסק בסימן תק"ו להצריך שינוי בעשיית שאור.

אך בחזון עובדיה הלכות יום טוב (עמ' ט') כתב, עוגה שאפשר לעשותה מערב יום טוב, וכן בישול פירות יבשים ועשיית מיני מרקחת, נכון להכניס מערב יום טוב. ואם לא עשאו מערב יום טוב, אף על פי שמן הדין מותר לעשותם ביום טוב, נכון שיעשה בשינוי. ומוכח מדברי, דאף במרקחת אין חסרון שנעשה לימים הרבה [ידידי הגאון רבי יצחק מועלם שליט"א אמר לי, כי הספרדים עושים מעט מרקחת, וממילא לא חשיב לימים הרבה]. ולענין דעת הרמב"ם, הביא בשם שירי כנסת הגדולה דדעתו להיתרא, וכתב על זה דמלשון הרמב"ם (פרק א' הלכה ה') מוכח לאיפכא, דאף באוכל נפש עצמו בעינן שלא יהא אפשר לעשותו מבעוד יום. ונחלקו האחרונים בשאר מאכלים שעושים מעיסה, כיון שאין הלחים יפים יותר מהיבשים, והיה אפשר לעשותן מערב יום טוב. דעת הפרי חדש וכן הסכים מרן החיד"א לאסור, אלא אם כן יעשה בשינוי. אולם הגאון מהר"ח א' במקראי קודש פסק להתיר, משום דבאוכל נפש לא שנא לן בין אפשר לעשותו מערב יום טוב או לא, וכן פסק בשו"ת פעולת צדיק (חלק ב' סימן כ"ד), דבאוכל נפש עצמו אפילו אפשר לעשותו מערב יום טוב, מותר לעשותו ביום טוב. וכתב בזה"ל, ועיין עוד בשו"ת פעולת צדיק (חלק ב' סימן כ"ד וחלק ג' סימן קכ"ז) שהתיר גם כן חיתוך טבק ביום טוב, משום שאוכל נפש מותר בכל אופן.

ובביאור מחלוקת הפוסקים בזה, כתב בחזון עובדיה לחקור, האם היתר עשיית אוכל נפש ביום טוב הותרה או דחווה. דאי הותרה, אזי אפילו אפשר לעשות מערב יום טוב, מותר ביום טוב. אבל הפוסקים שמחמירים היכא שאפשר לעשות מערב יום טוב, סבירא להו דמלאכת אוכל נפש דחווה, וממילא היכא שאפשר לעשות מאתמול לא התירו ביום טוב.

עוד כתב שם, טוב להחמיר שלא לעשות ארק ביום טוב, מפני שדרך לעשות הרבה בבת אחת. ובהערות (עמוד י"ד) כתב, שיש פוסקים לאסור לעשות ארק ביום טוב אפילו לצורך שתייתו ביום טוב, מפני שדרך לעשות הרבה בבת אחת (וכן פסק בשו"ת פעולת צדיק חלק א' סימן קי"ז וחלק ב' סימן נ"ז).

למסקנא נמצא שדעת מהרי"ץ בדין אוכל נפש, דאפילו אפשר לעשותו מערב יום טוב ולא יפיג טעמו, מותר ביום טוב. אך דבר שדרך לעשותו לימים הרבה אסור, ולכן אסר את עשיית הארק ביום טוב. ולפי זה בעוגה יהיה מותר לכתחילה, אך בבארות יצחק ביאר דגם בזה ראוי להחמיר לדעת מהרי"ץ, על פי מה שכתב בדין ארק, יעו"ש.

ונסיים בדברי רבינו מהרי"ץ בסידורו עין חיים (דף מ"ג ע"ב) וז"ל, בערב חג השבועות צריך כל אדם להכין עצמו, ולהוסיף בקדושה ויראת ה' כל היום, כדי שתמצא קדושת יום הקדוש כסא ומושב לנוח בו, כי זמן תשובה הוא על אשר חטא בכבוד התורה. ויהיה רזי ונוכר להכין כל צרכי הרגל בעצמו ובכבודו, בשמחה וחובה. ומה טוב לאיש אשר יפנה לטהר עצמו לטבול במי מקוה, להיות נכון ומזומן בקדושה ובטהרה בעת הלימוד בלילה הקדושה הזאת.

וכתב מהר"ח כסאר וצ"ל בחיבורו שם טוב על הרמב"ם הלכות יום טוב (שם הלכה ה') וז"ל, האדם המשכיל ישמח בהגיעו לקראת יום טוב, ויכין צרכיו מקודם לכן, כמו שעושים לכבוד חתן וכלה, בכדי שבזה יזכה לשמחה יסודית שבה תלוי עסק התורה ועבודת המקום ברוך הוא. וכמו שאמרו חז"ל, לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בתורה, שיהיו פנויים לכך.

מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק (חלק ב' סימן כ"ד, וחלק ג' סימן קכ"ז) כתב לענין שתיית עשן ביום טוב (היא הנרקיל"ה), שדעת הבאר היטב בסימן תקי"ד שאסור לחתוך עשב התתן ביום טוב, ונראה דטעמו משום דמכשירי אוכל נפש שהיה אפשר לעשותם מאתמול, אסור לעשותם ביום טוב. ולדעת מהרי"ץ נראה דיש להתיר לחתכו ביד לחתיכות בינוניות, כי יש לחלק בין מכשירי אוכל נפש לאוכל נפש עצמו, והכא גבי תתן הוי הוא עצמו אוכל נפש. וכל הדין כאשר היה אפשר לעשות מאתמול, הוא דוקא במכשירי אוכל נפש, אבל לא באוכל נפש עצמו. ומאי דאסרו חז"ל טחינה וקצירה ביום טוב, הוא לא מטעם דהיה אפשר לעשותן מאתמול, רק מטעם שדרך לקצור ביום אחד לימים הרבה, ואם היו מתירים אותם היה נמנע משמחת יום טוב, עכת"ד.

ועל פי דברי המהרי"ץ אלו כתב מרן הגר"י רצאבי שליט"א בבארות יצחק הלכות יום טוב ס"ק ב' (נדפס בשנת ה'תשמ"ז) להתיר את העישון ביום טוב. אך בשו"ת עולת יצחק (חלק ג' סימן קנ"ג) חזר בו ופסק לאסור, אחר שנתגלה גדול היוק העישון מבחינה רפואית, והיינו שגם לדעת מהרי"ץ יהיה העישון בזמננו אסור. אך בנרגילה, כיון שהעשן מזדקך דרך המים מן החומר המזיק שבו, הוא נשאר בהיתרו וכנהוג. אבל הטוטון החדש, עם טעמים שונים, מזיק יעוין שם.

ולענין עשיית יין שרוף (ארק), כתב מהרי"ץ בפעולת צדיק (חלק א' סימן קי"ז) ללמוד מלשון הרמב"ם בפרק א' מהלכות יום טוב הלכות ז' וח', אין קוצרין ולא זורין ולא טוחנין ולא מרקדין ביום טוב, שכל אלו וכיוצא בהן אפשר לעשותן מערב יום טוב. אבל לשין ואופין ומבשלין ביום טוב, שאם עשה אלו מבערב יש הפסד, ע"כ. ומשמע ברור דאסור לעשות היין שרוף ביום טוב, כיון שאם עשאו מבערב אין הפסד. והוסיף עוד מהרי"ץ את סברת הפוסקים בביאור ההיתר בלישה ואפיה ובישול, משום שאין אדם מכין מהם לימים הרבה, אבל דברים שדרך אדם לעשות לימים הרבה, לא. וכן הביא סברתם בחלק ב' (שם) ואתי לאפוקי מסברת הרמב"ם, כי לדעת הרמב"ם גם באוכל נפש, אם אין הפסד לעשות מבערב יעשה מאתמול. ולפי זה הדין בתתן שאסור לחתכו ביום טוב, כי יכול לעשותו מאתמול, אך מהרי"ץ התיר, כמו שהבאנו לעיל. וכל מה שהביא את דברי הרמב"ם כאן הוא להוכיח את איסור עשיית היין שרוף, כי גם לפי הרמב"ם אסור, אך מטעם שאפשר לעשותו מאתמול. אך לפי שאר הפוסקים האיסור בעשיית היין שרוף הנו מטעם אחר, כיון שדרך לעשות לימים הרבה וימנע משמחת יום טוב.

אך באמת יש מקום לומר שגם הרמב"ם סובר כן, שהרי כתב בהלכה ה', גבי כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב ולא יהיה בה חסרון או הפסד, אם נעשית מבערב אסרו חכמים לעשות אף לצורך אכילה, כדי שלא יעשה כל אותו יום כולו בעשיית מלאכות אלו וימנע משמחת יום טוב, ולא יהיה לו פנאי לאכול. ולפי זה יש להתיר אף לדעת הרמב"ם לחתוך את התתן, כי אין דרך לעשות זאת לימים הרבה. וראיתי בבארות יצחק הנ"ל (עמוד י"ד) שהבין גם כן בדעת הרמב"ם דבאוכל נפש עצמו שרי בלא שינוי, אף שאפשר לעשותו מערב יום טוב.

והנה בשלחן ערוך (או"ח סימן תצ"ה סעיף א') כתב, כל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אוכל נפש וחוץ מהוצאה והבערה, וכן מכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר לעשותם מאתמול, ע"כ. ובהגהה כתב, ויש מחמירין אפילו באוכל נפש עצמו, כל שאינו מפיג טעם כלל, אם עשאו מערב יום טוב. ומהר"ד"ם בעל שתילי יזיתים השמיט הגהה זו.

וכתב מרן הגר"י רצאבי שליט"א בשלחן ערוך המקוצר (סימן צ"ד סעיף י"ג), אוכל נפש אף על פי שאפשר לעשותו מערב יום טוב, דהיינו שאינו מפיג הטעם, מותר לעשותו ביום טוב כרגיל, כגון ללוש בצק ולאפות עוגות ועוגיות,

הגאון רבי יחיא יצחק הלוי זצ"ל

במעשיו ויטיב דרכו, וישוב אל ה' כי ירבה לסלוח, והוא יתברך ירחם על עמו ונחלתו לא יעזבנו ולא יטשנו. ואכן, אחרי תפילות אלו היו יורדים גשמים.

רבינו גם תיקן תקנות בעניני נישואין, לטובת הקהילה. המנהג בתימן היה שעל החתן לתת מוהר לכלה ולהלבישה, ולתת לה תכשיטים. במרוצת הזמן, התחילו בנות העניים להתחרות בבנות העשירים, ודרשו דרישות מופרזות שלא היו באפשרות החתנים מעניי העיר. רבינו אסף את ראשי הקהילה, והציע בפניהם תקנות. ואכן, תקנותיו נתקבלו בלא עוררין, ואשר ימרה את פיו נענש בכל חומר הדין.

לימים, מנהלי הקדש המוסלמי באו בעליה כי מצאו בפנקס ישן בן יותר ממאתיים שנה, שיהודי צנעא שילמו שכירות בעד אדמתם, וכי עליהם להמשיך לשלם שכירות זו. היהודים, לעומתם, טענו כי הם מחזיקים בנחלת אבותיהם, והדבר הובא בפני בית המשפט. רבינו יחיא מצא בגניו הראב"ד רבינו שלמה אלקארה מסמך קדום מזמן תחילת התיישבות היהודים בשכונה, באישור האימאם ובחתימת שופטי הדת שבאותו דור, שיש ליהודים אחוזה בשדות, והרשות נתונה להם לבנות עליות על גבי הבתים. אולם, אישור זה לא הספיק להוכיח את הבעלות על כל שטח השכונה. רבינו השפיע על האימאם לקנות את אדמת השכונה, והוא חילק את התשלום בין כל תושבים, כל אחד לפי גודל ביתו וחנותו. שטר המכירה נכתב ונחתם בחתימת האימאם, ובכך יצאה הקהילה ממבוכתה.

בית רבינו היה בית לאורחים. מכל קצוות תימן התקבצו האורחים והתקבלו באהבה ובחביבה על ידי רבינו ואשתו מרת רומיה, אשר דאגו לאורחיהם באכילה, שתיה ולינה. מהם שבאו בשליחות קהילתם, כדי לקבל על גזירות או הצקות מצד שכניהם המוסלמים, בידעם כי בית המלך פתוח בפני רבינו. וחלקם תלמידים שהגיעו למשך תקופה, כדי להשתלם בהוראה או בשחיטה, ולאחר שבחנם נתן להם הרשאה ושלחם לביתם.

אחת הגזירות האכזריות בתימן היתה על פי חוקי האסלאם, שכל ילד וילדה יתומים, מצוה לאסלם אותם. רבינו היה נלחם במסירות נפש כדי להצילם משמד, ומבריחם מוחץ לתחומי ארץ תימן, כדי שלא ישיגום קנאים מוסלמים. פעמים היה מבריחם לעיר צנעא ומביאם למשפחות שהתנדבו לגדלם, או שהיה מחתן יתום ויתומה, ובכך נפטרו מגזירה זו.

בשבתו בבית הדין, פעמים שהיו בעלי הדין מוכישים זה את זה. רבינו היה חוקר ודורש עד שהוציא את האמת לאמיתה, ולרוב היו בעלי הדין מודים על האמת, והדין היה נגמר בלי עדים ובלא שבועה. אף אצל המוסלמים יצא שמו לתהילה, והאימאם היה שולח אליו את משפטי הערבים המסוככים ביותר שבאו לפניו, ואצל רבינו היו נגמרים מתוך פקחות בדרך פשרה, ומאושרים על ידי האימאם.

בתפקידו הציבורי, כל מילי דמתא היו עליו. שוחט, מוהל, מקדש ומגרש. כתיבת פסקי דין ושאלות ותשובות, לצד כתיבת אגרות משא ומתן לממשלה בכתב ערבי. הוא היה דורש בבתי כנסיות, ומוסר שיעורים בישיבה. מראה דמותו היה כמלאך, עד שבלכתו בשוק וברחוב, הנשים והילדים נחבאים מפניו, והגברים היו עומדים על רגליהם עד שהיתה דמותו נעלמת מעיניהם.

רבינו יחיא נפטר משברון לב, בשל הנטל הכבד שהעמיס על שכמו, בחודש סיון ה'תרצ"ב, בהיותו כבן ששים וחמש שנה. עשרות הספרים נישאו לאחר פטירתו, הן בתימן והן בארץ ישראל, ומהם נדפסו על ידי נינו הדיין הגאון רבי אבירן יצחק הלוי שליט"א, יחד עם פסקי תשובותיו, תולדות חייו וקורות משפחת יצחק הלוי, בסדרת הספרים איש ימיני ד' חלקים, ומתוכה נלקט הכתוב לעיל. (מתוך הספר מסילות בני תימן)

הגאון רבי יחיא יצחק הלוי זצ"ל נולד בעיר צנעא בירת תימן בשנת ה'תרכ"ה, לאביו רבי משה מחשובי וראשי העדה, ולאמו מרת רומיה בת הגאון רבי שלום מנצורה זצ"ל. בילדותו הצטיין רבינו יחיא בכישרונות גאוניים, ובהיותו בגיל שש שנים קרא תרגום הפרשה לפני הקהל בשבת בעת קריאת התורה, לפי כל כללי הדקדוק כמנהג תימן. בהיותו כבן תשע עשר, היה מלמד תלמידים משנה ועין יעקב, וממלא מקומו של רבו בעת העדרו. כבר בהיותו בגיל אחת עשרה שנים היה בקי בכל הלכות שחיטה וטריפות, וראב"ד צנעא הגאון רבי שלמה אלקארה זצ"ל סמך את ידו עליו לשחוט כשגדול עומד על גביו. בבחרותו עמל בתורה יומם ולילה, והיה כמעט היחיד שידע תלמוד ירושלמי ותלמוד בבלי. בשעות הבוקר למד בישיבתו של הגאון רבי שלום חבשוש זצ"ל בעל שושנת המלך, ובלילות למד בישיבתו של הגאון רבי חיים קורה זצ"ל. כן קיבל תורה מהגאון רבי אברהם בן רבי יוסף אלקארה זצ"ל, ושניהם קיבלו מהגאון רבי יוסף אלקארה זצ"ל, שקיבל ממהרי"ץ עצמו.

בשנת ה'תרס"ב, כאשר נפטר הגאון רבי שלמה צאלח זצ"ל ראב"ד צנעא, התאספו חכמי וחשובי הקהילה לבית הכנסת מהרי"ץ. הוחלט להטיל גורל מי ימלא את מקומו, ורבינו יחיא שהיה מגדולי חכמי הישיבה היה בין המועמדים. לאחר אמירת פרקי תהלים ופסוקים שיש בהם סגולה לכך, כתבו את שמות הרבנים בפתקאות, והניחו בהיכל ספר התורה. ילד בגיל שבע נשלח לקחת הפתקה, והנה עלה שמו של רבינו יחיא. מרוב ענוותנותו לא הסכים לכך, ולכן הטילו גורל פעם שניה ושלישית, אך בכל פעם יצא שמו של רבינו. משכך, החליטו פה אחד כל הרבנים להכתירו למשרה חשובה זו. אביו רבי משה, שראה כך, לקחו בידו כאות מחאה ויצא עמו מן האסיפה.

בשנת ה'תרס"ה עלתה חמתם של המוסלמים בתורכים שמשלו בצנעא. האימאם המוסלמי יחיא הגיע עם חייליו לעיר צנעא, וצר על העיר קרוב לחמישה חודשים. כשבעים אחוז מתושבי העיר נפטרו ברעב, ואף ראש הישיבה רבי שלום חבשוש וסגנו רבי שלום שמן נספו ברעב זה. כשנכנס האימאם למשול על העיר החרבה והשוממה, באו להקביל את פניו ראשי הקהילה, ובראשם רבינו עם חברי בית הדין, בהם רבי אהרן הכהן זצ"ל. כמעמד זה אישר האימאם לרבינו יחיא את תפקידו, להיות מנהיגה הרוחני של קהילת צנעא, ובלית ברירה נטל על שכמו עול כבד זה.

בשנת מנה לתפקידו, ראה רבינו יחיא כי קופת הצדקה ריקנית. על פי תקנה עתיקת יומין שימשה קופת הצדקה להכנסת כלות וחתנים ולימי החגים. וזאת מדמי העורות והחלבים, וכן נועדה הקופה להכנסת כלות וחתנים ולימי החגים. כאשר ראה שהקופה עמוסה בחובות, אזר כגבר הלציו, ומינה ועד המפקח על איסוף העורות מביית הקצבים. לאחר שהעורות הגיעו לביתו, היו נמכרים במעמדו לטובת קופת הצדקה במכירה פומבית, וכל המרבה במחיר זוכה בקנייתו, ובכך העשיר את קופת העיר. עוד חידש רבינו תקנה ישנה, ומינה שני גבאים לסובב בפתחי הבתים ולגבות פת המצוה כדי לחלק לעניים. אף היה מפקח על מחירי מצרכי התבואה פירות והירקות, ובפטר על מחירי הפשר. בערבי חגים השתתף רבינו לעזור לציבור, ובפרוס חג הסוכות היה קונה כמות גדולה של הדסים, בודק כל בד אם הוא משולש, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול. גם היה קונה את יתרת האתרוגים מבעלי המטעים הערבים, כדי שלא יתשללו מלהביא אתרוגים בשנים הבאות, והיה מחלקם חנם לבתיהם של נזקקים.

וכך תיארו תייר שהגיע מצרפת לבקר בצנעא בשנת התע"ר: "הרב הראשי החדש, מארי יחיא יצחק הלוי, הוא בן ארבעים שנה. פניו מפיקים תבונה, והוא אהוד מאד ושופע חיים. הוא אדם משיכלי, חריף, פיקח, נבון ולהט מרוב פעילות. הוא יכול להישאר ער כל הלילה ולהשתתף בשלוש חתונות בבת אחת. בשעה שמונה בבוקר הוא מבקר במשרדיהם של פקידי הממשלה, ואחרי הצהריים, אחרי שהוא מיישב כמה וכמה סכסוכים בין יהודים, מוציא פסק דין על גט או שנים, הולך ברגל אל ארמון הממשלה, במרחק ארבעה קילומטר משכונת היהודים, ומוחה נמרצות לטובת יהודי שנעלב או נפגע בכבודו. אנשי המשטר החדש מקבלים אותו כסבר פנים יפות, ומתייחסים אליו באהדה".

בשעת עצירת גשמים, היה רבינו אוסף את כל הקהילה לבית החיים. לאחר קריאת פרקי תהלים היה פותח בדברי כיבושין, ומודיע שכל אחד ואחד יפשפש

"מורשת תימן"
 המרכז לתשמישי קדושה ויודאיקה בדרום
 בנוסח תימן בלדי ושאמי
 - כל הספרים בנוסח תימן בלדי/שאמי
 - סליחות מהודרות תימניות
 - תפילות מהודרות
 - סוכות ע"י אבותינו יחי ששים
 - מנוחות ובתי מנוחה
 - יודאיקה
 עד' בן גוריון 30 אשקלון
בועז אשבל 050-7373234
 אין לקרוא את המודעה בשב"ק: